

Västernorrlandsbladet

VÄSTRA SVERIGES GENEALOGISKA FÖRENING

Årg 15

1998

Nr 1

Vintertankar

Inte helt överraskande har vi alla 'återigen drabbats' av vinterkyla och snö. Länge kunde man ha trott att denna vinter i detta avseende skulle skilja sig från alla andra; men så blev det inte!

Alla medlemmar hälsas härmed hjärtligt välkomna till ett nytt verksamhetsår, med som jag hoppas ett intressant innehåll. Som brukligt blandas föredrag och utflykter. Vårens utfärd förlägger vi sent på säsongen, för att så mycket som möjligt dra nytta och fördel av försommarvädret. Styrelsen har funderingar på en resa över Tjörn-Orust och via Uddevalla åter till Göteborg. De färder vi numera föreslår blir endagsresor, eftersom vi erfarit att längre turer blir allt svårare att få resenärer till. Detta är en av idéerna, men vi ber att få återkomma med ett mer utarbetat program.

Det arbete som mest sysselsatt styrelsen under det gångna året och som fortfarande söker sin lösning är lokalfrågan. Som en del av Er kanske erfarit, är vi fortfarande kvar på Postgatan 4. Nu hyr vi lokalen enbart på månadsbasis, genom vänligt tillmötesgående från hyresvärdens sida. På höstmötet presenterade vi ett förslag om en lokal i Örgryte, som vi då tyckte att vi praktiskt taget redan satt i. Tyvärr var det lite för bra för att vara sant, vilket vi strax kom underfund med; och denna möjlighet gled oss oförklarligt ur händerna.

Därefter har flera av ledamöterna i styrelsen mycket engagerat sig i sökandet efter en lokal på hela hyresmarknaden och flera har studerats. Detta vill undertecknad tacka Er för! Oftast är förslagen behäftade med brister som visat sig först vid besök och besiktning, dålig teknisk utrustning, klen underhåll eller framför allt belägenheten - geografiskt mindre intressant eller svårtillgängligt i sin fastighet. Hela tiden har en eventuell lokal i IOGT-NTO:s lokaler på Första Långgatan funnits med som alternativ. Något riktigt förslag från styrelsen där har vi däremot inte erhållit. Den helt springande punkten i hela denna planering är och har varit hyresnivån. Vårt mål är att försöka hyra en billigare lokal så att vi kan disponera om vår budget från lokaler till verksamheter. Med senaste aviserade hyreshöjningar i lokalerna på Postgatan är detta en realitet.

Just nu i skrivande stund finns det ett par intressanta förslag att ta ställning till och styrelsen ber att få återkomma till denna fråga så fort som den har erhållit en god lösning, förhoppningsvis redan när vårt nästa blad utkommer.

Hälsningar *LarsOlof Lööf*

UR INNEHÅLLET I NR 1/98

sid

MÖTESKALENDER 3

Karin o Joel Holger:

RIKSSTÄMMAN 1997 4

NAMN SOM NÄMNES 4

Kjell Nelson: **MATTI POHTO -
ANALFABET OCH BIBLIOFIL.** .5-7

Lars Olof Lööf: **SLÄKTFORSKAR-
NAS ÅRSBOK '97**.....8-9

Britt Hagman: **GRAVSTENS-
INVENTERING, EN VIKTIG
DEL AV FORSKNINGEN.** 10-12

Joel Holger: **EN KAROLINER-
OFFICER del 2.** 13-16

Martin Bratt: **VEM VAR FRIGGE
GENTIL?** 17-18

Johan von Sydow:
LANDET RUNT. 19-22

Johan von Sydow: **ÖVER
ÖRESUND, bokanmälan** 23

VÄSTANBLADET

Postgatan 4, 411 13 GÖTEBORG

Tel 031 - 13 12 26 (torsd 10-14)

Postgiro 24 23 85-3

Ansv. utgivare: Per Liljeström, 0302-131 91

Vänskapen 3e, 443 34 LERUM

Redaktionskommitté:

Johan von Sydow, 031 - 40 69 27

Fagerängsgatan 3, 412 70 GÖTEBORG,

Per Liljeström samt Elisabeth Ahldin Dahl,

031-36 56 43, Gryningsv 73, 433 48 Partille

Årsavg. inkl. prenumerationsavg.=kr 135:-/år

**VÄSTRA SVERIGES
GENEALOGISKA FÖRENING**

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES

SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Styrelsen 1998

Ordf. Lars Olof Lööf, 031-24 16 15

Linnégatan 34, 413 04 GÖTEBORG

V.ordf. Tommy Näzell, 031-38 08 58

o bibl. Klarbärsv.18, 435 43, MÖLNLYCKE

Sekr. Joel Holger, 031- 40 85 20, Lilla

Danska Vägen 2, 412 74 GÖTEBORG

Kassör Maj Löfgren, 031- 779 24 16

Nimbusg 1, 417 63 GÖTEBORG

Klubbm. Stina Börjeson, 031-25 75 55

Segebergs 26, 416 53 GÖTEBORG

Övriga Ingegärd Almquist-Persson

031-28 37 29, Karmosing 11,

421 65 VÄSTRA FRÖLUNDA

Örjan Nordmalm, 031-20 57 27

Bohusg 24, 411 39 GÖTEBORG

Ewert Arwidsson, 0520-707 39, Göt-

eborgsv 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN

Karin Holger, 031-40 85 20, Lilla

Danska Vägen 2, GÖTEBORG

Suppl. Sybil Winell, 031-16 05 95,

Föreningsg 16 E, 411 27 GÖTEBORG

ISSN - 1102 - 4453

Tryckt på miljövänligt papper hos MEDIA-
GRUPPEN KOPIERINGEN AB, Göteborg.

vi möts

MEMBER!

DU tänker väl på att det är DU som är föreningen.
Utan DIG blir det ingen verksamhet!

VÅREN 1998

ONSDAGEN DEN 25 FEBR kl 18.00 i IOGT-NTO:s lokaler på Första Långgatan 20. Kvällsmöte med föredrag av Bengt A. Öhnander: "Göteborg berättar mer". Förtäring till självkostnadspris.

TORSDAGEN DEN 19 MARS kl 18.00. Ordinarie årsmöte. Lokal: Medicin-historiska museet, Östra hamngatan 11, Oterdahlska huset. Efter sedvanliga förhandlingar visas museet av museichef Inger Vikström-Haugen. Museet berättar om sjuk- och hälsovårdens utveckling och synen på kropp, hälsa och sjukdom genom tiderna samt patientens situation förr och nu. Kostnad för visning och åtf. förtäring 45 kr.

ONSDAGEN DEN 22 APRIL kl 18.00 i IOGT-NTO:s lokaler på Första Långgatan 20. Kvällsmöte med kåseri av Kent Andersson: "Från actus till ölkona - förfädernas språk". Förtäring till självkostnadspris.

LÖRDAGEN DEN 16 MAJ. Vårutfärd, en dags bussresa enl ett senare angivet program.

ANMÄLAN om deltagande i VSGF:s möten görs senast 3 dagar före respektive program till Stina Börjeson tel 031-25 75 55 eller LarsOlof Lööf tel 031-24 16 15. Anmäl Er i så god tid som möjligt! Välkomna!

Sveriges Släktforskarförbunds riksstämma 1997

hölls i Helsingborg i samband med släktforskarlagarna den 13 och 14 sept. Till stämman hade kommit ca 100 ombud samt ytterligare ett stort antal stödande medlemmar. Riksstämman fattade bl a beslut om förbundets handlingsprogram, dvs mål och verksamhetsinriktning de kommande åren, om att organisationsavgiften för anslutna föreningar skall vara oförändrad 7:-/medlem samt om att årsavgiften för enskild ansluten medlem skall höjas till 180:-kr. Genomförandet av Ungdomens år 1998 diskuterades också. Ett antal motioner behandlades och önskemål framställdes om att förbundet agerar så att kostnaden för lån av mikrokort subventioneras och blir lika i landets kommuner.

Vidare hade man i Helsingborg redaktörs- och ordförandekonferenser.

Under de två släktforskarlagarna hade ett 50-tal släktforskar- och dataföreningar, arkiv och företag livligt besökt utställningsmontrar med ett imponerande innehåll av forskarresultat, litteratur och hjälpmedel och inte minst kontaktmöjligheter forskare emellan. Britt Hagman visade det aktuella läget av gravstensinventeringarna, för vilket hon fick förbundets eloge med stipendium och blommor.

Om temat "Forskning över gränserna" hölls åtta välbesökta och uppskattade entimmasföredrag av arkivarier från Landsarkivet i Lund och Köpenhamn, Ingrid Schrewelius och andra.

Riksstämman 1998 kommer att äga rum i Jönköping och 1999 i Karlstad!

Som sammanfattning två mycket intensiva och givande dagar för

Karin och Joel Holger

NAMN SOM NÄMNES

LarsOlof Lööf, VSGF:s ordförande, erhöll i juni 1997 ur Erna och Victor Hasselblads stiftelse 100.000 kr till sitt forskningsprojekt om fotoateljéer i Göteborg.

LarsOlof har grundforskat för att sammanställa en matrikel över ateljéhistorik. Utgångspunkten är foton ur Stadsmuseets arkiv. I Sverige är ej tidigare någon sådan matrikel uppgjord, men liknande arbeten finns i våra nordiska grannländer.

Tommy Näzell, VSGF:s vice ordförande, har fått 1997 års Arvid Lundbäck-stipendium, vilket uppgick till 22 500 kr. Stiftelsen Arvid Lundbäcks fond främjar vetenskaplig släktforskning. I motiveringen sägs att Tommy får stipendiet för att kunna gå igenom Kungliga Bibliotekets bestånd av genealogisk litteratur i arbetet på en ny svensk genealogisk bibliografi. Den enda, som hittills funnits, författades 1905 av arkivrådet Johan Axel Almquist.

Matti Pohto - analfabet och bibliofil

av Kjell Nelson, Göteborg

Han var onekligen ett fascinerande och unikt fenomen. En liten finne från Österbotten, en vandringsman utan fast bostad och utan någon skolgång bakom sig. Analfabet - men en av de märkligaste bibliofilerna någonsin . . .

Det finns veterligt ingen bild bevarad av honom, men själv kan jag se honom för min inre syn. Han kommer pulsande genom snön någonstans i de djupa finska skogarna, dragande på en klumpig kälke. Eller det är varm, torr högsommar, och jag ser honom komma knäande på en dammig landsväg. På ryggen bär han sin tunga ränsel.

En tiggare och trashank

En vägnars trashank, alltså, utan hem och härd. Matti Pohto, från Storkyro socken i Österbotten, såg väl ut som många andra vandringsmän på den tiden. Men det var ändå något alldeles speciellt med honom

Matti Pohto föddes 1817 i ett fattigt bondehem som nummer åtta bland elva syskon. Det fanns bönder flera generationer bakåt i släkten. För Mattis far råkade det gå utför, han söp ner sig så familjen fick lämna gården när pojken var åtta år. Föräldrarna fick börja dra som inhyshjon från ställe till ställe.

Det blev naturligtvis en svår tid för åttaåringen, som för de andra barnen. Han fick försöka försörja sig själv, så gott det nu gick. Om somrarna vallade han kreatur åt byns bönder, vintertid drog han längs vägnarna och tiggde. Någon skolgång blev det förstås inte för hans del. Hans mor och äldre syskon

hade lärt honom att nödortfigt traggla sig fram i katekesen så han kunde läsa fram för prästen när den tiden kom, men mer än så blev det inte. Av skrivkonsten behärskade han bara återgivande av de versala tryckbokstäverna. Skrivstil lärde han sig aldrig, vare sig att skriva eller läsa. Kanske var hans läskunnighet i övrigt hjälplig. Definitionerna på vad som menas med en analfabet varierar. Oftast är det fråga om en person som varken kan läsa eller skriva. Som analfabet betecknas ibland den som kan läsa men inte skriva. Den beskrivningen skulle närmast kunna stämma in på Matti Pohto. Och i så fall - analfabet förblev han livet ut.

Matti tröttnade rätt snart på tiggandet. Det fanns bättre näringsfång. Och viss företagsamhet hade han visat tidigt därhemma: som så många andra av den tidens barn ställde han sig ofta vid en landsvägsgrind som han öppnade för förbönder och andra förbiåkande. Det kunde bli en liten slant då och då. Och han var närig - mynten gömde han i en grop vid sidan av vägen för framtida behov.

Kolportör och bokbindare

Nej, tiggeriet var inte vad Matti Pohto ville fortsätta med. Han blev snart kolportör i stället, skaffade ett litet lager av småskrifter, visor mest, både andliga och profana, skillingtryck, folkböcker och annat. Lite nomadblod hade han kanske i ådrorna, han trivdes med att vara på vandrande fot. Bofast blev han aldrig sedan föräldrahemmet hade upplösts. Varulagret och det lilla han hade av

övriga tillhörigheter drog han på sin kälke vintertid, andra årstider bar han det på ryggen.

För att öka ut sina knappa inkomster tog sig Matti för att börja binda böcker. I många finländska hem fanns det väl vid den här tiden inte stort mer i fråga om böcker än en bibel, en psalmbok, en almanacka och kanske någon andaktsbok. Men undantagen var många. Ett utbrett bokligt intresse bland allmogen i Finland finns tidigt dokumenterat. Intresset har följande stått vid sig och utökats. Idag är finländarna kända som ett bokläsande folk; bibliotekens lånesiffror ligger i toppen av all internationell statistik.

Alltnog, Matti Pohto fick åtskilligt att göra som självlärd, kringvandrande bokbindare på Finlands landsbygd. Han kunde åtaga sig åtskilliga uppdrag både med att reparera och att binda böcker. Några skrytband blev det inte fråga om, men han var både omsorgsfull och kunnig. Ännu så här långt efteråt har det konstaterats att Matti gjorde gedigna band som tålt åtskillig nötning genom åren. En samtida bokmänniska gav omdömet att Matti "förfor med större omsorg och varsamhet än man vanligen träffar hos utlärde bokbindare".

För Matti kom den här verksamheten att bli det verkliga lyftet. Han fick som bokbindare hantera skrifter av ett helt annat slag än de små billiga häften som han försökte sälja i gårdarna. Matti kände att böcker måste bli hans liv. Ingenting annat än böcker kom för återstoden av hans levnad att betyda någonting. Och det räckte inte för hans del att bara *bläddra* i gamla volymer som han lagade eller band. Han fick lust att själv *äga* böcker.

Lockelsen: gamla finska tryck

I tjuogaårsåldern började Matti sina bokförvärv. Men inte med bokhandelns hjälp. Han gjorde det genom att fråga efter gammalt finskt tryck där han drog fram på landsbygden. Han tog gärna emot sådana tryck som ersättning för sitt bokbinderiarbete i stället för kontanta medel. Men vad betydde nu pengar för honom - hans timliga behov var oändligt blygsamma. Bröd och vatten och kanske svagdricka var under långa tider det enda han förtärde. Han smakade aldrig alkohol - faderns exempel avskräckte förmodligen - inte ens kaffe eller te. Han kunde gärna hungra för att få bli ägare till en åtrådd bok eller kanske bara till några lösa blad som hört till en bok.

Det ligger nära till hands att tro att Matti Pohto, med hans i stort sett totala brist på grundläggande skolkunskaper, skulle börja ett helt planlöst boksamlande. Men så blev det inte. Samlandet blev klart målinriktat. Det var enbart äldre finskspråkig litteratur som gällde för hans del. Trots de mycket blygsamma ekonomiska förutsättningarna fick hans bestånd efterhand imponerande omfång. Matti kunde naturligtvis inte släpa med sig alla sina skrifter överallt där han drog fram. Han fick lov att inkvartera dem lite här och var hos människor som han lärt känna och litade på.

När Mattis samlande hade pågått ett tiotal år, uppgick hans bokegendom till ca 2000 nummer. Vid det laget hade representanter för Finlands kulturvärld börjat få upp ögonen för den bibliofile sårlingens betydelse. I Helsingfors fanns den före detta universitetsbibliotekarien Fredrik Wilhelm Pipping. Han var i färd med att utarbeta en bibliografi, som så småningom utgavs under

titeln "Förteckning öfver i tryck utgifna skrifter på finska". Dessförinnan hade landets tidningar börjat skriva om fenomenet Pohto. Pipping fick snart klart för sig vilka säregna kvaliteter denne boksamlandets utosider ägde. Han lämnade sin förteckning i korrektur till Matti allteftersom arbetet framskred. Ett par gånger årligen kom Matti till Helsingfors i detta ärende. Hjälpinsatsen kom att bli av största betydelse. Matti ägde själv åtskilliga tryck som var helt okända för Pipping och som väl inte skulle ha kommit med i bibliografin utan vandringsmannens insats. När Matti skulle rätta eller göra tillägg i korrekturet - han gjorde det alltså på basis av kunskaperna om sitt eget bestånd - blev det genast knepigare för honom, eftersom han ju inte var speciellt skrivkunnig. Han satte rumelurer i korrekturens marginaler, tecken som bara han själv kunde tyda, och nästa gång han hade sina vägar till Helsingfors, medförande en samling korrekturblad, fick han muntligt förklara för Pipping vad han menade med sina egendomliga tecken. - Pippings arbete kom att uppta drygt 4000 nummer. Huvudparten av dessa hade Matti egna exemplar av, inte mindre än bortåt 3500.

En nationell kulturinsats

Matti Pohto skulle under sitt kringvandrande liv säkerligen också ha kunnat bli ägare till betydande mängder viktigt handskriftsmaterial. Men eftersom han inte kunde läsa skrivstil, kunde han inte heller skilja värdefullt från mindre värdefullt. Så han avstod helt från sådana förvärv.

1827 ödelade en omfattande brand större delen av Åbo stad, däribland Åbo akademis bibliotek med dess dyrbara sam-

lingar av äldre finsk litteratur - en enorm nationell förlust. Matti Pohto kom att testamentera de viktigaste delarna av sin trycksamling - de flesta mycket sällsynta, åtskilliga unika, till Helsingfors universitet, där ett nytt nationalbibliotek började byggas upp efter Åboförlusten. Med hjälp av denna enastående donation fick beståndet av äldre finskt tryck i stort sett samma omfång som före branden.

Bara fyrtio år gammal blev Matti Pohto 1857 ihjälslagen av en vildsint dräng i samband med övernattnings på en gård utanför Viborg.

En psykologisk gåta - det är ett ofta hört omdöme om Matti Pohto. Alla bedömare är klara över att hans bokkunskap var enastående. Men man tror ändå inte att han egentligen ägde några större förutsättningar *åt* när *insidan* av sina böcker. Han ansågs helt enkelt lite enfaldig. Förmodligen lyckades han bygga upp sitt enastående bokvetande främst med hjälp av ett sällsynt väl utvecklat minne. Titelblad och enskilda sidor i böcker såväl som i gamla kungörelser och annat småtryck fotograferades i hans hjärna. Om han så bara fick se ett enda löst bokblad, kunde han avgöra vilken skrift det hörde hemma i - förutsatt att de gällde hans eget samlarområde. Allt som hade att göra med tryckens yttre mindes han; typografiska egenheter, format, illustrationer och annat. Han distraherades aldrig av innehållet, eftersom han inte tog del av det.

Matti var, alldeles klart, en unik företeelse. Hans tacksamme uppdragsgivare Pipping skrev i förordet till sin förteckning över finskt tryck, som kom ut inte långt efter medarbetarens tragiska bortgång, att denne var "en naturframbringelse, vars motstycke väl inget land kan uppvisa".

Släktforskarnas årsbok '97

Bokanmälan av LarsOlof Lööf

Sveriges Släktforskarförbund har 1997 gett ut *Släktforskarnas årsbok '97*, ISSN-0280-2984. Denna har inte något uttalat tema, vilket flera av de tidigare årsböckerna har haft. För egen räkning föredrar anmälaren detta upplägg; för den "planlöse läsaren" finns alltid något att ta del av. Kraven stiger däremot sett ur en annan synpunkt. I en bok med rikstäckande innehåll, vari man inte finner något lokalt färgat material, är risken stor att man lägger boken åt sidan efter en snabb titt. Redaktionen har försökt balansera detta genom att publicera uppsatser som på något sätt belyser frågeställningar ur

systematisk genealogisk synpunkt eller på något vis presenterar material som på ett inträngande och läsvärt sätt behandlar ett stoff.

Mycket tänkvärd är Carl Henrik Carlsons uppsats "Hur jag fann mina östjudiska rötter", placerad först. Hans bidrag är både en läsoplevelse och presenterar en intressant frågeställning med sitt material. Han berättar om sina forskningar i Släkten Hirschfeldt och forskningen har kunnat utföras både med konventionella genealogiska källor och mycket okonventionella - excerpter och publikationer i Amerika och

Familjen Hirschfeldt i Sundsvall i början av detta sekel. Illustration ur boken, sida 11.

dessutom genom sökningar i datormedia. Bidraget saknar dock en ordentlig uppställning över de i Riksarkivet brukade källorna.

En bok med detta upplägg skall avnjutas ganska långsamt. Tyvärr kom anmälaren att läsa hastigt genom boken och trots god förtrogenhet med ämnena kan det då lätt bli någon förvirring bland alla Anders söner och Johans döttrar som förekommer i det ena bidraget efter det andra. Respektive författare är mycket förtrogen med sitt material men läsaren kan lätt lämnas i sticket. Detta här bara framfört som en varning och allmän reflektion.

I Ingeborg Brunkhorts bidrag "Rövare, tjuvgoods och hälare. Ur Allbo härads domböcker 1827-30" drabbades undertecknad i några fall av lässvårigheter av ovan omtalat slag. På s 250 talar hon om Karl Niklasson i ett stycke och Karl och Håkan Bengtsson i stycket efter. Vid det senare stället trodde jag en stund att det rörde sig om två personer med samma efternamn, innan jag förstod att Karl syftade på den tidigare omtalade Karl Niklasson. Men så kan det bli när en ganska tät och innehållsrik text skall omvandlas till läsvärd litteratur.

Tre av bidragen sysslar med barnhusbarn ur lite olika synpunkter, Torsten Berglund skriver om "Att forska om barn på Allmänna barnhuset", Ragnar Fornö om "Hade barnhusbarnen någon framtid?" och slutligen Bo Lindvall om "Några barnhusbarn i Ramselaktrakt". En motsvarighet till de senare är barnhusbarnen utplacerade i Angered och Bergum i våra trakter, som kanske också vore värda att forskas kring?

Mer renodlat genealogiska uppsatser finner vi i Pontus Möllers "Släkten Berchelt (Bercholdt)", Urban Silkeborgs "Fogden Lasse Olsson ("Björnram") och hans ättlingar i Hälsingland", Ulla Törnqvist-Espings "Mästaren och tornuren", Sven Wallerstedts "Trumpi Näsby och hans familjförhållanden" samt Sune Lindqvists "Några Linköpingspräster på 1500-talet och deras ättlingar". Ulla Törnqvist-E:s bidrag handlar om urmakaren Johan Barkman (1786-1842) i Jönköping.

Volymen som omfattar 352 sidor avslutas med Ulf Berggrens "Hammarting för Östergötland 1692-99" vari han presenterar denna spännande källtyp och publicerar smedlistorna för nämnda år med sina marginalanteckningar. Just listorna från östgötabergslagen tycks vara i ovanligt god ordning och har dessutom publicerats tidigare för tiden 1700-05. De löper sedan vidare under 1700-talet, men lämnar kanske inte senare så mycket spännande kringdetaljer och härtill finns ofta kyrkböckerna för senare decennier i bättre skick - behovet kanske inte känns så överhängande att granska just denna källtyp. Berggren omnämner en tabell från 1755 över mästare och mästersvenner i Östergötland som finns som bilaga i detta års hammartingsprotokoll. Tabellen lämnar uppgift om när smederna fick sina respektive mästar- och mästersvennebrev och av vem de utfärdades och var. Eftersom Småland tillhörde samma bergmästaredöme kan författaren till dessa rader dessutom tillägga att motsvarande lista finns för Tabergs bergslag.

Tag och läs!

Gravstensinventering - en viktig del av forskningen

Sedan slutet av 1970-talet pågår i Sverige en riksomfattande gravstensinventering. Inventeringen startades av Genealogisk Ungdom och har sedan 1986 fortsatt i Sveriges Släktforskarförbunds regi.

Mitt eget intresse för gravstensinventering väcktes efter det att jag läst Håkan Skogsjös lyriska artikel om en promenad på kyrkogården en ljummen sommarkväll med humlesurr och släpljus som gjorde det lättare att läsa inskriptionen på de gamla gravstenarna. Örby kyrkogård blev naturligtvis den första kyrkogård som jag tillsammans med några goda vänner började inventera. Efter denna följde sedan flera inventeringar i Marks Härad. När jag blev invald i Förbundsstyrelsen fick jag överta ansvaret för gravstensinventeringen.

Varför inventera gravstenar ?

Dagens luftföroreningar är en av orsakerna som gör inventeringen så angelägen. Man ser tydliga spår av söndervittring på de gamla vackra gravstenarna, speciellt när stenens material är kalksten. En annan oroväckande orsak är den alltför ofta förekommande gravskändningen. Ännu en orsak är den nya begravningslagen från 1991, som kan innebära stora förändringar för den svenska kyrkogårdskulturen.

Den nya lagen innebär bl. annat att det skall finnas en gravrättsinnehavare till varje grav. Detta innebär ett stort arbete för kyrkogårds förvaltningarna runt om i lan-

det med att söka efter anhöriga som kan bli gravrättsinnehavare. Om det inte finns någon gravrättsinnehavare övergår gravrätten till pastoratet, som sedan beslutar vad som skall ske med graven och gravvården. Kyrkogårdsförvaltningarna runt om i landet har olika syn på hur de gamla gravstenar na bör skötas. Ibland tas gravstenarna bort och placeras i bästa fall i ett hörn av kyrkogården eller ställs lutade mot kyrkogårdsmuren. Ibland placeras de i magasin, och ibland körs de helt enkelt bort och destrueras.

Det är nu vi kan göra nytta.

Vi kan, och vi bör skynda på med att inventera alla de gamla vackra gravstenarna som ännu står kvar på våra kyrkogårdar.

Begreppet gravstenar innefattar alla sorters gravvårdar. Vi gör ingen skillnad på det kulturhistoriska värdet av gravstenen, för oss är varje gravsten, stor eller liten, enkel eller påkostad av lika stort värde. Tillsammans speglar de den svenska kyrkogårdskulturen och lämnar en värdefull dokumentation till kommande generationer av släkt- och hembygdsvetare.

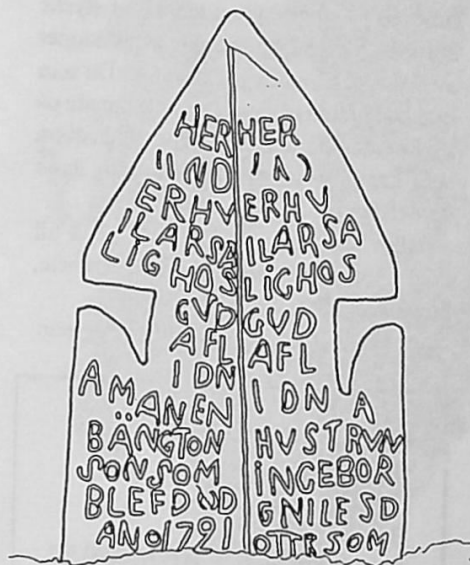
Till och med den 1 juli 1997 hade 687 kyrkogårdar, med 15.462 gravstenar inventerats och på ytterligare 675 kyrkogårdar pågick inventering. Sedan dess har flera nya inventeringar kommit in och i skrivandets stund finns det 18.700 gravstenar registrerade. I detta register kan man göra flera olika sökningar bland de uppgifter som finns på inventeringsblanketten.

Här följer ett utdrag från den 1 juli 1997 som visar hur många gravstenar som finns inventerade från olika tidsperioder.

Gravstenar resta under:

900 - 1100- talet	3 st
1100 - 1400- talet	8 st
1500 - talet	26 st.
1600 - talet	457 st.
1700 - talet	803 st.
1800 - 1850	1.626 st.
1850 - 1900	4.989 st.
1900 - talet	4.689 st.
Odaterade	2.783 st.

Under rubriken odaterade ingår gravstenar under hela tidsperioden och cirka 2/3 av de odaterade gravstenarna är resta före 1850.

Gravsten på Backa gamla kyrkogård på Hisingen i Göteborg.

Om du besöker Sveriges Släktforskarförbunds årstämmor eller andra släktforskararrangemang där vi medverkar som utställare har du möjlighet att titta på gravstensinventeringar. Det är bara ett axplock av alla de välgjorda inventeringar som kommit in till förbundet. Nedan till vänster ser du en teckning av en gravsten på Backa gamla kyrkogård på Hisingen i Göteborg. Stenen är 140 cm. hög, 87 cm. bred och är rest 1721 över Bängt Jonsson och hustrun Ingeborg Nilsson, och enligt inventeraren Kaj Lindblad var stenen i gott skick, texten svårläst och troligen skulle det kunna finnas mer text under markytan.

Dessutom kan du vid dessa släktforskar-möten se hur gravstensregistret fungerar. I registret finns uppgifter om församling, dödsår, namn, gård, titel, hustru och barn.

Nu kan du också få uppgifter om vår gravstensinventering på Internet i vår Nättidning Rötter. Per den 1 sept. 1997 fanns följande län inlagda:

Blekinge, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Kronoberg, Malmöhus, Stockholm, Södermanland, Uppsala, Örebro och Östergötlands län.

De övriga länen kommer att presenteras under 1998.

Adressen till Nättidningen Rötter är -
www.genealogi.se - eller
www.genealogi.se/gravin.v.htm

Hur ser det ut i Göteborg o Bohus län?

I hela länet finns f.n. 442 gravstenar inventerade och fördelar sig på följande församlingar:

*Angered 7, *Askim 5, Backa gamla kg. 12, *Backa Friedländers 5, Backa S:t. Jörgen 5, *Bergum 12, *Björlanda 2, Fässberg 32, *Grebbe stad 1, *Grinneröd 3, *Harestad 11, *Håltå 3, *Jörlanda 4, *Kareby 3, *Källered 4, *Landvetter 3, *Lane-Ryr 2, *Lindome 46, Lundby 51, Lysekil-Kyrkevik 38, *Morlanda 17, Myckleby 24, *Naverstad 5, Partille 20, *Stala 1, *Säve 6, *Tanum 6, *Torslanda 2, *Tuve 24, *Tynnered 1, *Valbo-Ryr 4, *Västra Fröunda 5, Nycanders privata-Åby 12, Öckerö 44, Ödsmål 22.

Dessutom pågår inventering på följande kyrkogårdar:

Amiralitetsförs./Gbg, Bohus-Malmön. Bärfvendal, Fiskebäckskil, Grundsunds kg./Skaftö förs., Herrestad, Högås, Kungshamn, Kville, Källered, Lysekil- Åkerbräcka, Långelanda, Mariebergs förs./Gbg, Mo, Mollösund, Morlanda, Mosaiska förs./Gbg, Myckleby, Norum, Nya Varfvets kg./Gbg, Rönnäng, Rödbo, Skredsvik, Torslanda, Uddevalla/Kristinedal, Tuve, Valla, V.a Frölunda, Örgryte gamla kg./Gbg.

När det gäller Göteborg finns en skrift som heter "Grafskrifter på Göteborgs Stads och närgränsande församlingars begravningsplatser", som utgavs 1869 och inne-

håller information om inskription på gravstenarna. Likaså har vi i Västanbladet kunnat läsa flera intressanta artiklar skrivna av Johan von Sydow om kyrkogårdar och gravstenar i Göteborg.

Men trots allt som redan är gjort återstår det ännu många kyrkogårdar att inventera. På flera av de kyrkogårdar som är redovisade som inventerade har endast gravstenar resta före 1850 inventerats. Dessa kyrkogårdar är märkta med *.

Vi behöver din hjälp.

Vår ambition är, att genom inventering och dokumentering av de gamla gravstenarna som ännu finns kvar på våra kyrkogårdar runt om i landet, kunna lämna ett stycke kulturhistoria till kommande generationer av släkt- och hembygdsforskare. Du som inte kan hjälpa till med inventering ute på kyrkogårdarna har kanske personhistoria som kan göra gravstensinventering ännu värdefullare.

Blev du intresserad av att hjälpa till med vårt kulturhistoriska viktiga arbete, hoppas jag du hör av dig till mig.

Britt Hagman

Sveriges Släktforskarförbunds

Gravstensinventering

Britt Hagman. Örby

Box 2131

511 02 Skene 0320-480 87

e-mailadress - brittha@algonet.se

EN KAROLINEROFFICER

(forts från föregående nummer)

Severin Mellbin hade som fänrik upplevt den svenska arméns med- och motgångar under Karl XII:s fälttåg i Ryssland. Efter Poltava hade han varit krigsfånge i Sibirien under 13 år. Som 40-årig var han nu åter hemma i Sverige och vid sitt gamla Skaraborgs Infanteriregemente. Vidsidan om tjänsten på Axevalla hed blev det tillfällen för fritid. . . .

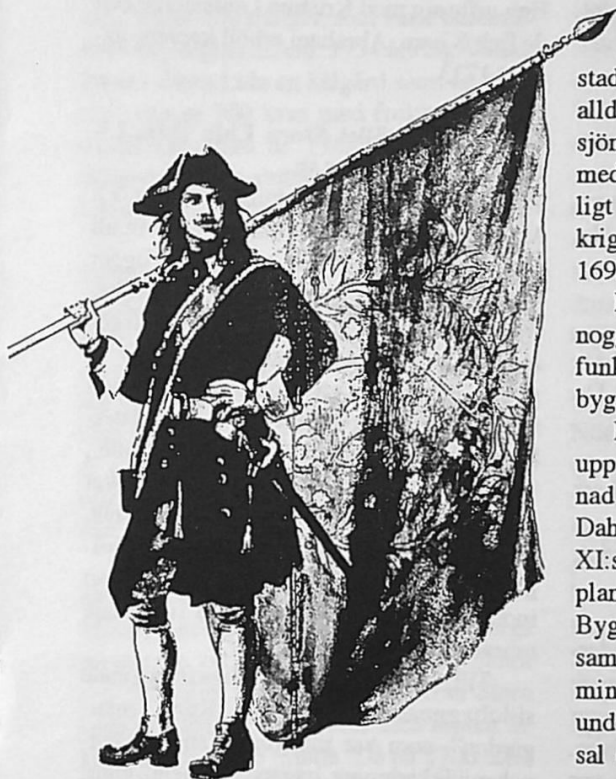
Familjen, Logården i Odensåker sn.

Severin träffade snart sin blivande maka Magdalena Rutensköld, 25 år, dotter till överstelöjtnant Sten Rutensköld och Kristina Krabbe af Svaneby. Vigseln den 31 okt 1724 skedde på Svenneby i Odensåkers socken. Sten Rutensköld var då död sedan 1720. Magdalenas bröder, svågrar och övrig manlig släkt var nästan alla officerare. En

bror hade troligen stupat vid Poltava. Makarna Severin och Magdalenas bostad blev fänriksbostället Logården, beläget alldeles intill Odensåkers kyrka, väster om sjön Östen i Västergötland. Det var dåligt med boställen och de som fanns var bristfälligt underhållna efter det Stora Nordiska kriget. Regementet hade legat i fält redan 1699.

Husesynsprotokoll från 1730 beskriver noggrant gårdens alla byggnader, varje gårdsfunktion hade nämligen sin egen timmerbyggnad.

Bostadshuset, "karaktärsbyggnaden", upp uppfördes ny 1727 på kronans bekostnad och överensstämde med en av Erik Dahlbergh upprättad typritning från Karl XI:s tid. Den timrades direkt på den avplanade marken och endast med hörnstenar. Byggnaden var i en våning med vind ovanpå samt hade torv på taket, vilket var praktiskt: mindre brandrisk, värmeisolerande och underhållsfritt! Bostaden hade farstu, kök, sal och två kammare. Alla rummen med murad eldstad. Ytan var ca 87 kvm, som vi mäter den idag. Golvet av 2 tums "brädeplankor" lades ovanpå marken. Efter några

"Karolinerofficer", målning av Gustaf Cederström (Alf Åberg: Vår svenska historia).

år, när timret torkat och sjunkit ihop, panelkläddes karaktärsbyggnaden samt rödfärgades.

Drängkammare, brygg- och bagarstuga låg sammanbyggda. Stallbyggnaden hade plats för 4 hästar och fähuset för 14 kreatur. Vidare fanns loglada, redskapshus, bodar och hemlighus. Badstuga planerades. Till gården hörde en inhägnad humlegård med 60 stänger, en kålgård samt en liten trädgård. Severin klagade på att åkerjorden var den magraste i hela byn och att han borde ha rätt att släppa en häst i byns hage. Lite fiske fanns dock i sjön Östen.

Första barnet föddes hösten 1725. Det var sonen

Abraham, vilken blev regementsadjutant och löjtnant vid sitt avsked 1766. Hans äktenskap med Helena Birgitta Stobeus var barnlöst.

Med 1 1/2 års mellanrum föddes därefter: *Johan Daniel*. Han blev frälseinspektör och gifte sig med Katarina Segerberg. De hade 7 barn.

Samuel, som dog strax efter födseln.

Anna Beata, gifte sig med snickaren Lars Häggren. De hade 6 barn.

Karl Georg, vilkens vidare levnad är oklar.

En officer med tjänstebostad hade underhållsskyldighet på byggnaderna. Övergick bostället till ny innehavare utkrävdes pengar av den frånträdande eller ev av hans dödsbo, om underhållet var eftersatt. Husröta var vanlig och medförde t ex utbyte av skadat timmer. Av boställets åker och boskap fick innehavaren avkastning, men ville han ej

själv bruka jorden eller om han var förhindrad i krigstjänst, kunde han arrendera ut gårdsbruket eller låta en närstående bonde sköta det mot halva årsavkastningen, vilket Severin antagligen utnyttjat. År 1730 erhöll Severin löjtnants indelning och fick då 100 daler silvermynt i årslön. I denna summa ingick värdet av 12 tunnor spannmål. I tjänsten skulle han hålla sig med dräng, ridhäst och trosshäst.

Hur gick det då för Abraham Schultz? Han gifte sig med Kristina Lejonstolpe och de fick 8 barn. Abraham erhöll kaptens avsked 1733.

Löjtnantsbostället Stora Lida (Lia, Liden) i Säter: Horns sn.

Efter åtta år i Odensåker kunde Severin och Magdalena år 1732 flytta en mil söderut till Stora Lida i Säter, Horns socken. Det ligger på Billingens östra sluttning. Karaktärsbyggnaden var nybyggd 1726, och brädfordrades och rödfärgades utvändigt elva år senare. Huset hade stenfot och golv av breda tiljor. Fönstren var öppningsbara och fönsterluckorna samt knutbrädorna var blekt gula, vilket framgår av husesynsprotokoll. Taket var även här lagt med torv på näverunderlag. Bostaden hade samma antal rum som tidigare, men de var något större. Bostadsytan motsvarade ca 103 kvm. Alla rum hade murad eldstad.

Till bostället hörde åtskilliga friliggande sidobyggnader av timmer. Runt "mangården", som var inhägnad, fanns dräng- och mjölkammare, bagarstuga, hemlighus, visthusbod, sädes- och mjölbod, portlider samt redskapshus. Utanför mangården låg "ladugården" omgiven av en stallbygg-

nad, fähus med plats för 18 kreatur, svin- och fårhus, foderlada samt en större lada med logar. En "kjölna" användes för torkning och rostning av malt för ölbryggningen. Dessutom hade man en badstuga. De flesta husen var nybyggda på 1730-talet och de äldre skulle bytas ut.

Dricksvattnet hämtades från en intelligande bäck, där det även fanns en liten skvaltkvarn. Åkerarealen utgjorde 10 tunnland. Humlegården hade 600 stänger och skulle utökas till 700. Alltså en god marginal över de 200 stänger, som varje hemman hade skyldighet till enl. 1734 års lag. Vidare fanns i Stora Lida en kålgård samt en trädgård om ca 750 kvm med fruktträd. Men dessa var ännu år 1743 mycket "bårtskiämde" av den stränga vintern 1709. Även i Sverige var det tydligen kallt det året!

På Stora Lida föddes:

Gustav år 1732, men han dog redan året efter,

Alexander, som blev fältväbel och gifte sig med Märta Lisa Rydén. De fick 4 barn. Och till sist år 1735

Konstantia, som gifte sig med mästernskräddaren Johan Baumbach och födde åtminstone ett barn.

Mönstringar på Axevalla hed.

Mönstrings- och exercisplats för Skaraborgs regemente var Axevalla hed mellan Skara och Varnhem. Den ligger 3 mil från Stora Lida och det borde Severin med hästen ha klarat på drygt en timma. Då på 1700-talet låg såväl manskap som befäl i tältförläggning. Reveljen gick mycket tidigt, omkr. kl 4 på morgonen eller ännu tidigare på sommaren.

Man exerceerade och sköt med musköt mot ringad tavla. I fredstid hade regementet nu ej möten och mönstringar varje år, men officerarna hade särskilda mindre möten under någon veckas tid. Regementet tjänstgjorde tidvis även vid de västra fästningsgarnisonerna. Uniformen var vid denna tid (i brist på gult kläde) blå rock med gula kragar och uppslag samt svart halsduk. Därtill gula skinnhandskar och svart trekantig filthatt.

Regementet åter i krig.

Vid Sveriges angrepp på Ryssland 1741-42 medverkade även Skaraborgs regemente. Våren 1742 var Severin som löjtnant med i den styrka på två bataljoner, som marscherade till Stockholm för att ingå i galär eskadern. Han var då 60 år, sliten och med dålig hälsa, och begärde därför avsked inför tanken att ånyo ge sig in i krigshandlingar. Ansökan bifölls den 30 april. Däremot deltog Severins äldste son Abraham, 17 år, i detta misslyckade krig som förare i Vartofta kompani, överlevde och kom hem igen. Nödgades kanske Severin att stanna kvar i tjänst så länge som möjligt, för att försörja sin familj? De yngsta barnen var ju ännu långt ifrån vuxna. Fastställd pension började tillämpas först 1757, men tidigare kunde en avgående officer förhandla sig fram till ett "ackord" av den efterträdande. Severin sökte dock gratial från Vadstena krigsmanshus och erhöll hela 100 daler årligen f o m juni 1742.

Under två augustidagar 1743 gjordes så på Stora Lida en noggrann husesyn av häradets nämndemän, kronolänsman samt utsedda regementsofficerare, totalt tio per

soner. Protokollet med likvidationsuträkningar omfattar 15 tätskrivna foliosidor. Severins skuld vid det kommande avträdet skulle bli över 100 daler silvermynt, men han kunde alternativt låta avhjälpa bristerna innan dess.

Severin och Magdalena fick bo kvar på sitt boställe Stora Lida till våren ("midfastan") 1744. De flyttade då till Råstad i Odensåker. Magdalena avled där den 16 mars 1748. Hon blev endast 48 år, dödsorsaken är ej angiven i dödboken. Severin har därefter flyttat ca 7 mil söderut till äldste sonen Abraham i Svenstorp i Sandhems socken. Severin blev 74 år och han avled den 6 juni 1756 i Sandhem på grund av "uppkastning och durchlopp".

Severin Mellbin var min mormors farfars farmors far.

Joel Holger

Litteratur:

Einar Bensow: Kungl. Skaraborgs Regementes Historia del 2 och 3 (1944 o. 1956)

Peter Englund: Poltava (1988).

B A Ennes: Biogr. minnen af Kung Carl XII:s krigare (1818).

Hist. handlingar nr 18 - Anders Pihlströms dagbok (1903).

ALewenhaupt: Karl XII:s officerare (1921).

Karolinska krigare berättar - Adam Ludvig Lewenhaupts berättelse (1987).

Åberg/Göransson: Karoliner (1984).

OBS!

Internettidningen **RÖTTER** ges ut av Sveriges Släktforskarförbund med Håkan Skogsjö som redaktör. Där finns också länkar till släktforskarförbund och föreningar i olika landskap.

RÖTTER hittar man på <http://WWW.genealogi.se>

OBS!

Nästa nummer av Västanbladet utkommer i början av april 1998

MANUSSTOPP den 10 mars.

Manus insändes till expeditionen, Postgatan 4, 411 13 Göteborg eller till Johan von Sydow, adr se sida 2.

TORSDAGSGRUPPEN

som arbetar med registreringsarbete för
landsarkivet i föreningslokalen, träffas varje torsdag
kl 10-14 under tiden 14/1 - 14/5 1998

VÄLKOMNA att besöka lokalen och biblioteket
under samma tid! Kaffe till självkostnadspris kl 11.45 - 12.30

VEM VAR "FIGGE GENTIL"?

Öknamn, smeknamn, nom de guerre - överallt har de brukats- kanske mest i småstäder- Göteborg heller inte att förglömma.

För några år sedan fick jag tag på en bordsplan över gästerna vid ett bröllop, som ägde rum i Göteborg 1905. Brudgummen (min far) hade gjort upp den. Alla gästernas namn var tydligt angivna med för- och efternamn, så det var inte att ta miste på vem som avsågs. Jag lyckades också identifiera dem alla utom en som kallades Figge. Vem kunde nu det vara? Efter 90 år finns ingen längre att fråga och nästa generation kunde inte upplysa vem denne Figge var. Men så råkade jag läsa den korrespondens, där brud och brudgum diskuterade de föreslagna gästerna, och där förekom gästen "Figge Gentil" som om han vore känd av alla. Eftersom brudgummens far (en jurist) hade föreslagit honom kunde man ana att han var en kollega till förslagsställaren? Min uppfattning härom stärktes också då jag fann att "Figge" var placerad till höger om brudgummens moder - en hög placering. Men därmed blev det stopp.

Om man kör fast i en släktforskning skall man inte envist fortsätta utan låta det en tid få bero och se om man under tiden kan få någon association till problemet.

Så hände det att någon sa till mig att "Figge" var ett smeknamn för Fredrik. Jag började därför leta efter en Fredrik i bekantskapskretsen. De var inte så många, men så fick jag tag i ett brev, i vilket en herr "Fredrik Andersson" hade tackat brudgummen för att denne hade sänt honom sin

gradualavhandling. Nu är det minsann inte vanligt att alla som får en sådan bok skriver och tackar, men denne Fredrik Andersson hade skrivit ett välformat tack och på The Bachelors' Clubs brevpapper. Nu började det klarna och jag förstod att jag kanske funnit "rätt Fredrik".

Fredrik Leopold Andersson med inskrivningsnummer 803 i The Bachelors' Club's medlemsmatrikel var född i Göteborg 1840, blev vice häradshövding 1869, auditör vid Göta artilleriregemente och slutligen sterbhusnotarie i Göteborg. Han hade en juristkarriär, som till tiden sammanföll med brudgummens faders. Kanske nära vän till denne.

Nu hade jag lyckats att dra åt snaran, men det gällde också att bevisa att Fredrik Andersson och Figge Gentil var samma person.

Hur tar man reda på en persons smeknamn när de muntliga källorna sinat? Kanske kan man hitta det i en nekrolog, om smeknamnet var allom bekant? På Göteborgs Landsarkiv finns personhistoriska anteckningar-Erland Långströms samling. I denna finns biografier om kända göteborgare i form av dödsannonser, nekrologer m.m. Under flera år har en arbetsgrupp av flitiga och energiska damer från Västra Sveriges Genealogiska Förening hållit på att ordna och registrera vad Erland Långström klippt ur olika svenska tidningar. Arbetet pågår och ännu kan man inte se slutet. Det är en ovärderlig källa som kompletterar folkbokföringen.

I denna samling påträffade jag Fredrik Leopold Andersson, född den 2 oktober 1840 och död den 10 maj 1920. Student i Uppsala 1860, blev han efter juridiska examina auditor vid Göta artilleriregemente. Mellan åren 1884-1910 var han sterbhusnotarie i Göteborg. Inom Göteborgs nation gjorde han sig

bekant som en av dess mest galanta medlemmar med stark dramatisk begåvning. I Göteborgs societetsliv var han högt uppskattad, men ingenstans i nekrologen stod det att han hade smeknamnet "Figge Gentil". Men så vände jag på bladet och fann ett par korta biografiska anteckningar och överst i högra hörnet hade någon med blyerts skrivit orden = "Figge Gentil". Den som skrivit dessa ord var Erland Långström själv- med känd handstil. Adjektivet "Gentil" betyder enligt Svenska akademiens ordlista "fin, flott, frikostig" och det passar in både på beskrivningen av mannen och hans till nekrologen fogade fotografi.

Saken var alltså klar och jag vill gärna sluta med att rekommendera andra forskare att anlita Tullöverinspektör Erland Långströms personhistoriska och topografiska samling. (GLA B 4)

MARTIN BRATT

Föreläsningsserie med Kent Andersson

"Seder, bruk och tro i Bondesverige"

	Datum
1. Seder och bruk kring de stora helgerna	26/2
2. Vi kallar det skrock. Di gamles trosvärld	5/3
3. Vårens seder och bruk	26/3
4. Man och kvinna i Bondesverige	16/4

Lokal: Första Långgatan 20, Göteborg

Pris: 200 kr för hela serien eller 60 kr/föreläsning

(Anmälan senast 1 vecka före)

Telefon 031 - 42 33 60

LANDET RUNT

Ur olika medlemsblad av Johan von Sydow.

Västanbladet fortsätter att kortfattat redogöra för läsvärda och intressanta artiklar ur medlemsblad för släktforskarföreningar både i Sverige och övriga Norden. Medlemsbladen finns tillgängliga på VSGF:s bibliotek, Postgatan 4, Göteborg.

ALINGSÅS SLÄKTFORSKARE. Alingsås sf Nr 1/1997. Tomas Samuelsson skriver om Dr G F Berggrens tidningsreferat. Tidningar som refereras är bl a Post- och Inrikes Tidningar för åren 1727-1826. Och bland referaten finns också bl a utdrag ur bröderna Bengt och Peter Jonas Bergii brevsamling, som innehåller brev från framstående personer under 16.-18. århundradena. - Bibliotekarien Lilian Andersson vid länsbiblioteket i Borås har skrivit ett häfte, benämnt 'Släktutredningar', vari redovisas de 800 utredningar som finns på länsbiblioteket och de 150, gällande Dal, som finns på biblioteket i Åmål.

Nr 2. Erik Thorell skriver om 'Den nya folkbokföringen' och Christer Gustafsson Slätt redogör för Vadstena Krigsmanshuskassa, av vilken avskedade soldater fick sin gratial, dvs pension. Ur den finska tidskriften Sukutieto har saxats artikeln 'Att släktforska i Finland'. - Rune Torstensson funderar över vad många släktforskare ofta har i tankerna: 'Släktforskares testamente'.

ALIR ANOR. Forskarföreningen Alir.

Nr 1/97. Jan Hallström skriver om 'Askesta - från idyll till sågverksdröm'. Askesta sågverk vid sjön Marmen invid Söderhamn startades 1858 av Oscar Dickson i Göteborg och lades ner 1917, då verket såldes till Bergvik & Ala. - Lars Nylander skriver om Svenskt Diplomatarium under rubriken 'Min PRAO i Riksarkivet'. Diplomatariet finns inte i vanlig bibliotek men väl på Universitetsbiblioteken i Göteborg. - I en bilaga kan man följa Kerstin Olsdotters i Tönnånger, Skog, (1805-1845) anor till underlagmannen Anders Olofsson Bure som levde på 1400-talet.

Nr 2. Lars Nylander skriver om Altarskåpet i Söderala kyrka. I denna finns en framställning av Den heliga släkten, bl a Jesus Kristus. Utredningen om släkten har resulterat i en ovanlig släkttavla, som börjar med Jesu mormor Anna Isaskardotter. - Sivard Bodin skriver om orgelbyggnaden i Norrala, Per Hedström f 1817. - Artikeln om Askesta fotsätter fr föregående nr och avslutas. - Sigurd Söderqvist skriver om Lasse Olsson ('Björnram') och hans gata i Mora och redovisar i en bilaga sin härstamning 'i rakt nedstigande led' från Lasse Olsson Björnram (varför 'rakt', all härstamning är rak, väl något av tautologi! JvS anm).

Nr 3. Om Olof Larsson - riksdagsman från Norrala (1803-1886) skriver Sigvard Bodin. - Lars Nylander uppmanar i en artikel släktforskarna att söka i de hemman där förfäderna bodde: 'Gårdsarkiv-källor för bondesläkter'.

ANE. Sällskapet Ane Finnveden.

Nr 75. Ture Sällberg (1854-1908) presenteras. Sällberg var folkhögskollärare, tidningsredaktör, folklivsskildrare, kommunalman mm samt en stor humorist i Vämamo. Hans artiklar publicerades varje vecka i 33 dagliga tidningar.

Nr 76. Om sägen om kورشallsstenen skriver signaturen H. L-g.

Nr 77. Bengt Blomstrand skriver om Bexell-kanske Sveriges mesta prästsläkt. Till texten kan fogas dels att Sven Peter Bexell, livdrabanten, som sadlade om och blev präst, biskopskandidat och författare av Hallands historia, bodde på Hovgården i Rolfstorp och dels att ett flertal av

släktens medlemmar har sina gravar på Grimetons kyrkogård. - ForskarCentrum i Kyrkhult presenteras i text och bild.

Nr 78. En osignerad artikel behandlar Värnamo prästgård och dennas innehavare under de senaste 200 åren.

AnKnytningen. Nyköping-Oxelösunds sk

Nr 1/97. Gösta Pettersson skriver om 'Lilla Hvalstastugan - ett försvunnet torp i Svärta socken.

Nr 2. Torsten Gustafsson har forskat i Dalarna, artikeln härom har rubriken 'I Vasaloppets spår eller hur jag hittade Guns historiska förfäder i Dalarna.' - Elis Härshammar skriver om 'Stora Pengar på 1600-talet' - Wivi-Anne Pettersson frågar: 'Hur anställdes ammor?'

Nr 3. Margareta Stålbrand beskriver 'Historien om en gravsten' - och släkten Chenon. - AnnBritt Davidsson spinner vidare på 'amma'-tråden från föreg. nummer och skriver om 'Alma Matilda - kunglig amma'. (En annan kunglig amma var bonden Erik Anderssons i Aspeboda i Dalarna hustru, hon var Gustaf IV Adolfs amma. Se boken Christian Fredrik von Sydows Ättlingar). Margareta Stålbrand skriver om Nyköpingsanknytning - Anna Maria Lenngrens släktförbindelser.

Nr 4. Christina Olsson har i en något svåröverskådlig artikel under rubriken '33 generationer nordisk historia' redovisat sin härstamning från Runik, grundaren av ryska riket på 800-talet. - Philip K Nelson skriver i ett brev till AnKnytningen om Anna Maria Lenngrens Nyköpingssläktingar.

AnRopet. StorStockholms gf.

Nr 1/97. Chris Henning fortsätter sin beskrivning av sockengenealogier. - Bo Lihland skriver om 'Profetia om Tre kronors brand.' - Förteckning över nya böcker om Sörmland och Uppland.

Nr 2. Britt Hedberg - stadsarkivarie i Stockholm - beskriver 'Släkt- och hembygdsforskningen och Stockholms Stadsarkiv'. - Stig Molander skriver om Magnus Tenger junior.

Nr 3. Detta är något av ett Danmarksnummer med tre artiklar som gäller Danmark - Birgitta Olsson: 'Om släktforskning i Danmark', Lars-Olov Eriksson: 'En källa till anor i tidiga danska provinser', och, redaktionellt: 'Nya böcker - om Danmark'. - Ragnar Fornö skriver om 'Husby-Ärlinghundra kyrkskola'.

Nr 4. Annelie Lindwall skriver om 'Kolera-epidemin i Stockholm, Fasansfull farsot 1834 med förödande följder.' - Och om 'Tyskar i Värmland 1583' skriver Chris Henning.

AN-SIKTET. Folkare sf

Nr 2. Barbro Wikström presenterar sina finska anor under rubriken 'Antavlan.' - Per Hellström skriver om 'Arvsskifte i Rudu, By socken, år 1708'.

AROSIANA. Västerås sk

Våren 1997. Ingela Engelbrektsson skriver om 'En svensk Leonardo da Vinci i Björksta?' Artikeln handlar om Mattias (Andreae) Björk (1604-1651). - Eva Nordenfelt har sammanställt och publicerar uppgifter om Theofron Muncktell (1805-1887), som var uppfinnare med många innovationer. - Och Sigvard Fransén skriver en krönika om Christian Fredrik Sebaldt, prästsonen som blev trumpetare i Karl XII:s armé.

Hösten 1997. Carl August Spångberg skriver om 'Från gångna tiders Västerfärnebo'. - Gert Jacobsen presenterar i en artikel släkten Ouchterlony.

ARTE et MARTE. Ridderhuset.

1996. Jan von Konow skriver om Adelsfanan - Ridderskapets och Adels eget regemente.

BORÅS SLÄKTBLAD. Borås sf.

Nr 30/97. Sven Collin skriver om 'En svenska med märklig härstamning', som avser författarens moster Charlotte von Essen (1840-1933). - Bengt Ryberg skriver om 'Erik Danner, Borås stadsskrivare och Alingsås borgmästare (omkr 1620-1697)'.

Nr 31. Astrid Leinstedt refererar ett föredrag av Anders Larson om 'Kända släkter i Borås' (bl a Sven Erikssons släkt, Hill, Bergengren, Eiserman). - Sven Collin skriver under rubriken 'Dagboken Berättar' om 'Ung svensk officer i Paris hösten 1782.'

Nr 32. Sven Collin fortsätter sin skildring av Herman Fleming.

BYGD och NATUR. Sveriges Hembygdsförbund.

Nr 1/97. Mats Karlsson skriver under rubriken 'En okuvlig man från Asarum' om Sven Johanson Algren (f 1727) som var organist och uppfinnare.

Nr 2/97. Om 'Sarah Bohlins passion' skriver Monnica Söderberg. Artikeln handlar om Sarah Margareta Bohlin i Lerum, välkänd i VSGF - det var hon som på VSGF:s 40-årsjubileum 1986 visade delar av sin stora, 500 omfattande, kollektion av bygdedräkter. - 'Om Nordens härskarinna - Kalmarrunionen - ett aktuellt 600-årsjubileum', skriver Lars-Olof Larsson.

Nr 4/97. Om 'Kyrkhult i Blekinge (ej Skåne som påståtts i registret) Släktforskarnas nya vallfärds-mål' informerar Josef Rydén.

DISKETTEN. Dis Väst.

Nr 2-4/1997. Marianne Lund informerar om 'Borgerliga vapen.'

Nr 4. A garth Andersson skriver om att 'Långhvade svenskar fanns även på 1700-talet.'

DISKULOGEN. Fören. för datorhjälp i släktforskningen.

Nr 42/97. Erland Karlsson skriver om 'Gelbgjutaregården i Gamla Linköping'. Bertil Johanson skriver i en insändare 'Om släktforskning'. Han understryker bl a - med rätta - behovet av kontroll och åter kontroll.

Nr 43. Bertil Johanssons insändare i föreg. nr besvaras av Lars-Olof Eriksson.

GENEALOGEN. Norsk Slektshistorisk Forening.

Nr 1/97. Detta nummer prydes på framsidan av ett färglagt släkträd, det s k Darre-stamträdet. Slakten Darre utreddes på sin tid av den kände utforskaren av Bohuslänska släkter, överläkaren J. A. Nordström. - Per Reidar Björnerud Christian- sen skriver under huvudrubriken 'Middelalder (medeltids)- genealogi' om Skanke ätten.

GENOS. Geneal. Samfundet i Finland.

Nr 1/97. Åke Backström skriver om 'Officerare och civilmilitärer vd 6., Tavastehus, indelta finska skarpskyttebataljon 1854-1868'.

GENEALOGICA BETULIENSIS. Björklinge- bygdens sf.

Nr 25/97. Kerstin Löfgren och Nina Lundgren har i Norunda härads renov. domböcker för 1669 och 1679 funnit två släktutredningar, som publiceras under rubriken 'Axlunda i Björklinge'. - Anders Flood och Torbjörn Nilsson publicerar utdrag ur Sockenstämmoprotokoll från Viksta.

Nr 26. Om 'Älgskyttarna Anno 1662' skriver Erik Falk. - Nils Olof Forsberg skildrar 'Sista avrättningen i Skuttunge 1855'.

GENKLANG. Ovensiljans Släktforskare.

Nr 8. Jojje Lintrup skriver om 'Källkritik - en fråga om att ha torrt på fötterna'. - Mari-Louise Grudin skriver om 'Soldatforskning - Meniga soldater på 1600-talet'. - Om 'Ett Alu-projekt Om bagare' skriver Carina Elvenmark-Ason. - Och Jojje Lintrup påstår i en artikel att Rikard Lejonhjärta går igen!

Nr 9. Torbjörn Näs skriver om 'Kråksläkten i Noret'. - Samme förf. ger en historik om 'Renoverade domböcker'.

GESTRICIA. Gästrikland gf.

Nr 1/97. Eskil Tennemar beskriver 'Ryttarsonen som blev en av drottning Kristinas gunstlingar'

(Johan Holm, adlad Lejoncrona). - Roger Larsson skriver om 'Oslättfors Bruk 300 år'.

Nr 2. 'En Gävlebos minnen från segelfartygens tid' nedtecknades 1951 av Johan (John) Gustaf Berg och publiceras nu (del 1).

Nr 3. Del 2 av ovannämnda minnen publiceras i detta nr.

GRÄNS-POSTEN. Gränsbygdens sf

Mars 97. Flera utdrag ur domböcker, för Wätte härad 1722-23, Tanums härad 1723 och Åmåls rådhusrätt 1769.

September. Nya utdrag ur domböcker. Innehåller bl a markegångstaxan för 1796. - Göran Liljenroth berättar om 'Årkebiskop Osmund av Skara'.

HALLANDSFARARES INFORMATION. Hallands gf.

Nr 35/97. Ingemar Rosengren skriver 'Lite om vår äldre brännvinslagstiftning'. Charlotte Lindgren skildrar 'Halländska emigrantöden'.

Nr 36/97. Lars Larsson skriver om 'Jon i Slätthult'. Om denne Jon skrev på sin tid August Bondesson (han med Chrounschough) en bok och det är denna som inspirerat LL, som också redovisat 'Halländska ord förklarade av Jon i Slätthult'. Charlotte Lindgren beskriver det Tripska godset, fasta egendomar som av drottning Christina pantsatts till holländska långivare. Lånen som löpte med ränta var slutligen avvecklade först på 1930-talet. Samma förf. lämnar en förklaring till ordet Hallandsfarare - det gamla namnet på hallänningar.

Nr 37/97. Bengt Hederstierna skriver om ett kungabrev, vars första avsnitt förekom i föreg. nr av tidskriften. Dennas redaktion redovisar 'Några halländska ordspråk, ordstäv och talesätt'. Ett ex: 'En ska ljuga så långt och smalt så det går i folk'. Charlotte Lindgren beskriver 'Tre gravstenar på Ljungby kyrkogård'.

38/97. Sven Johansson redogör för 'Skattelängder för 'Gamla' Sverige', Halland före 1645 och Halland efter 1645. Ingemar Rosengren redogör för

'Straff i gångna tider', referat av ett föredrag i Hallands GF. I en osignerad artikel skildras 'Jul på den gamla goda tiden'. Sperling Bengtsson skriver om 'Att rekonstruera försvunna kyrkböcker och luckor i dem'.

HUSFÖRHÖRSNYTT. Skaraborgs Släktforskarförbund.

Nr 1/97. Jörgen Johansson skriver om sina okända tyska rötter.

Nr 3/97. Bo Karlsson skriver om 'Inventering av släktgårdar'. Elisabeth Thorsell har rubricerat en artikel: 'Källhänvisningar - varför det och hur då?'

Nr 4/97. Margaretha Rehnberg skriver om 'Åna Egendom' (i Udenäs sn). Inga-Lill Gäre beskriver, inte bara med de kortfattade data som en antavla brukar innehålla, några av sina anor under titeln 'Antavlan'. Margit Århäll skriver om Aranäs borgruin och Åmäs museum, som Marie-stadsbygdens sf förlagt ett möte till. Museet är inrymt i en flygel till Harald och Louise Ekmans herrgård Åmäs.

JIS-nytt. Jämtlands läns sf.

Nr 68/97. Rolf Johansson (med endast E-postadr) skriver om datorer och internet i släktforskning - snart en nödvändighet?

Nr 69/97. Hans Jacobsson har under artikelrubriken 'Något om Oviken i de medeltida diplomerna' funnit Nils Salvesson i Gisselåsen (i Oviken), vars son Mats är nämnd 1431 o 1441. - Christer Kalin är 'hack i häl på Härjedalens hävder' hos Kristian Kvarn (IV).

Nr 70/97. Bernhard Granholm skriver om 'Vem valde bruden'. - Birgit Lindström uppmanar i en artikel: 'Bevara gamla by- och gårdsnamn'.

Nr 71/97. Wido Lith skriver, på grundval av några artiklar av Gustav Thalín, om Forbönder. - Red. (K Risberg) skriver om Bureätten, en ofta beskriven släkt. - Bygdeforskningen får ett utrymme i Staffan Lindqvists artikel 'Att forska om gårdar, torp och bebyggelsehistoria'. |

Fort i nästa nr

ÖVER ÖRESUND

En handledning för släktforskare, En vejledning for slægtsforskere

Arki. Varia, Lund 1993. ISBN 87-89409-05-1.

Denna handledning har jag först nu blivit uppmärksam på. Den har visserligen några år på nacken - en lång tid i den sfär inom vilken vi genealoger och släktforskare rör oss, men är icke förty värd ett omnämnande.

Skriften har utarbetats av en redaktion vars medlemmar finns i Københavns Stadsarkiv, Landsarkivet for Sjælland mm, Landsarkivet i Lund och Malmö Stadsarkiv. Läggs därtill att boken utformats så att man kan säga att författarna skapat en både god och originell information om källorna till släktforskning på båda sidor om Öresund.

Arkivförhållandena i Sverige, i detta fall gällande Skåne, Halland och Blekinge (beskrivna på danska) är relativt väl kända och tarvar ej någon utförligare kommentar för svenska läsare. Här skall dock nämnas dels det kapitel som handlar om passjournaler dels den information som ges om öppettider mm på Landsarkivet i Lund och Stadsarkivet i Malmö.

Svenskar som forskar i Danmark, i detta fall Sjælland, Lolland-Falster och Bornholm, informeras på motsvarande sätt om de arkiv som står till buds i Köpenhamn. Men också om den invandring till Danmark från Sverige som skett efter 1850. De stora arkiven, Rigsarkivet, Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm samt Københavns Stadsarkiv, får en närmare presentation liksom de viktigaste källorna,

kirkebøger, folketællinger (folkräkningar) och skifter (bouppteckningar och arvskiten). Men också många andra arkivalier beskrivs.

Allt är lättfattligt beskrivet, översiktligt gärna det, men man får en mycket god vägledning i forskningen *derover* från vilken sida av Sundet man än ser det. För en svensk som uppsöker Rigsarkivet kan utöver alla nyttiga upplysningar som ges i skriften tilläggas att det är en upplevelse att i pausen mellan läsandet i arkivalierna/filmen uppsöka parken innanför arkivet. En oas i Köpenhamn, som bara den bör locka till besök på Rigsarkivet

Bilder i skriften illustrerar det goda forskningsklimat men även annat gott klimat som råder mellan Danmark och Sverige. Jag har bland bilderna registrerat en välkänd silhuett ur den svensk-danska filmen Pelle Erövraren.

Skriften kan beställas hos ARKI.Varia, Box 661, Jagtvej 10, DK-2200 Köpenhamn N, eller tfn 45 3139 3520.

Johan von Sydow

† Under året har 7 medlemmar i föreningen avlidit:

Forander, Lars
Franker, Sten
Hedfors, Greta,
Hultgren, Björn
Lysér, Lars-Erik
Mattsson, Gunnell
Ohlsson, Jens

POSTTIDNING **B**

Västanbladet

Postgatan 4 411 13 GÖTEBORG

**BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan (ej
adressidan)

J
L
4

☛ **Du har väl inte glömt att betala medlemsavgiften?**

VSGF:s BIBLIOTEK och EXPEDITION

Postgatan 4, 411 13 Göteborg, har öppet **torsdagar kl 10.00 - 14.00**

14/1 - 14/5 1998

Tel 031-13 12 26

Postgiro 24 23 85 - 3